

ОКРЕМА ДУМКА

судді Конституційного Суду України Сліденка І.Д. стосовно Висновку Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (в частині скасування депутатської недоторканності) (реєстр. № 6773) вимогам статей 157 і 158 Конституції України

Зважаючи на наявність Висновку Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (в частині скасування депутатської недоторканності) (реєстр. № 6773) вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 6 червня 2018 року № 1-в/2018 (далі – Висновок), прийнятого формальною більшістю від фактичного складу Конституційного Суду України;

констатуючи той факт, що застосовані методологія і аргументація та визначена на їх основі Конституційним Судом України формально-абстрактна відповідність законопроекту про внесення змін до Конституції України (в частині скасування депутатської недоторканності) (реєстр. № 6773) (далі – Законопроект) вимогам статей 157 і 158 Конституції України мають виключно формальний характер;

усвідомлюючи необхідність субстанційно-онтологічного аналізу для забезпечення від викликів та загроз, які містяться в Законопроекті, а також помилок, вад, недоліків та неузгодженостей, які містяться у Висновку;

користуючись правом на окрему думку, наданим статтею 93 Закону України „Про Конституційний Суд України“;

вважаю за необхідне висловити такі **заперечення** щодо Висновку та Законопроекту:

1. Заперечення щодо Висновку

У Висновку Конституційний Суд України стверджує, що „на момент надання ним цього висновку рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях воєнного або надзвичайного стану за процедурою, визначеною Конституцією України, не прийнято, тому правових підстав, які б

унеможлиблювали внесення змін до Конституції України, немає“ (абзац третій підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини).

Однак існує ряд серйозних підстав вважати такий підхід хибним, а висновок щодо наявності умов воєнного або надзвичайного стану – неправильним.

По-перше, в Україні функціонує Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, утворене 20 квітня 2016 року шляхом злиття Державного агентства з питань відновлення Донбасу і Державної служби з питань Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Це міністерство забезпечує формування та реалізує державну політику з питань Автономної Республіки Крим і міста Севастополя й окремих територій Донецької та Луганської областей, у яких органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень. Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України діє на підставі Постанови Кабінету Міністрів України „Питання діяльності Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб“ від 20 квітня 2016 року № 299.

Таким чином, навіть у назві центрального органу виконавчої влади в Україні відображена сутність процесів, які відбуваються у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації проти України – окупацією частини її території. Закон і право зобов'язують Президента України як главу держави оголосити воєнний стан, оскільки військова інтервенція – це завжди явна та очевидна загроза існуванню держави, яку він очолює. Однак проблема збройної агресії вирішується політичним шляхом. Саме тому причина формальної відсутності документа про введення воєнного стану має виключно політичний, а не правовий характер. Іще одним свідченням цього є той факт, що на підставі Закону України „Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях“ від 18 січня 2018 року № 2268–VIII Президент України видав Указ „Про рішення Ради

національної безпеки і оборони України від 30 квітня 2018 року „Про широкомасштабну антитерористичну операцію в Донецькій та Луганській областях“ від 30 квітня 2018 року № 116/2018. Таким чином, з'явилася кардинально нова реальність – операція Об'єднаних сил, що означає принципову зміну правового статусу так званої Антитерористичної операції з фактичним введенням воєнного або надзвичайного стану на частині території держави. Це другий принциповий факт, який Конституційний Суд України проігнорував у зв'язку з реальними умовами військового стану.

Третім фактом є те, що в період із 30 січня 2016 року (після надання Конституційним Судом України Висновку № 2-в/2016) до 6 червня 2018 року (до надання Конституційним Судом України Висновку) було прийнято ряд нормативних актів, що регулюють суспільні відносини, пов'язані з умовами воєнного стану, зокрема: міжнародних актів – 3, законів України – 21, постанов Верховної Ради України – 16, указів Президента України – 6, постанов Кабінету Міністрів України – 25, розпоряджень Кабінету Міністрів України – 23, наказів Генеральної прокуратури України та міністерств і відомств – 45 (див. детальніше додаток 1). Таким чином, із огляду на таку кількісну та якісну сторону нормативного регулювання, пов'язаного зі збройною агресією Російської Федерації, а на сьогодні це декілька сотень нормативних актів, коли, з одного боку, відбувається удосконалення нормативної бази (вносяться зміни до чинного законодавства), а з іншого – виникає принципово нова правова реальність-евфемізм – операція Об'єднаних сил, – у правовій системі України продовжує функціонувати комплексний, системний масив нормативних актів, поява яких є прямим наслідком анексії Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та збройної інтервенції проти України.

Із огляду на вищенаведене та на відданість Конституційного Суду України формальним критеріям у випадках, коли доцільність та політика переважають над правом (оскільки, здійснюючи, приміром, захист довічного матеріального утримання та пенсій суддів, він

виходить виключно з сутності процесу, а не з формальних його сторін), слід зауважити таке. Орган конституційного контролю – верховний захисник цінностей Конституції України повинен аналізувати не тільки і не стільки формальні критерії писаного закону, скільки його сутність, дух Конституції України, її принципи у системному зв'язку. Неможливість внесення змін до Конституції України в умовах воєнного стану – це не формальний припис Конституції України, а сутність процесу її зміни, який потребує насамперед легітимності та consensus omnium. Окупація частини території України Російською Федерацією, матеріальні та людські втрати, унеможливлення волевиявлення на тимчасово окупованих територіях – це фактори, які повністю нівелюють і легітимність таких змін, і спільний консенсус як сутність суспільного договору, концентрованим вираженням якого і є Конституція України. Лише Конституційний Суд України мав змогу проаналізувати усі ці фактори у своїй сукупності й винести свій вердикт. І сервильність Конституційного Суду України в його формальному підході проявляється саме у тому, що він навіть не намагався цього зробити.

Як свідчить досвід історії, ігнорування об'єктивної реальності, превалювання форми над сутністю і змістом, пріоритет тимчасової вигоди над стратегічною перспективою, орієнтація на політичну доцільність, примат писаної букви закону над духом права завжди призводили до трагічних наслідків як для тих, хто приймає рішення, так і для тих, по відношенню до кого вони приймаються.

Таким чином, сукупність наведених аргументів та фактів щодо збройної інтервенції Російської Федерації проти України означає неможливість внесення змін до Конституції України за таких обставин.

2. Заперечення щодо Законопроекту

Конституційний Суд України вважає, що „зміни, запропоновані у розділі I Законопроекту, стосуються виключно скасування депутатського імунітету та не передбачають зміни кордонів України або її державного устрою, а отже, не спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України“, а тому розділ I Законопроекту „не суперечить вимогам частини першої статті 157 Конституції України“ (абзац п'ятий підпункту 2.3.1 підпункту 2.3 пункту 2 мотивувальної частини Висновку).

Насамперед зауважимо, що доктринальна позиція Конституційного Суду України, згідно з якою ліквідація незалежності держави пов'язується виключно зі зміною її державного устрою (зміна кордонів у наведеній частині Висновку кореспондується з порушенням територіальної цілісності України), є щонайменше дивною, а точніше такою, що не відповідає дійсності.

Оперуючи категорією „державний устрій“, Конституційний Суд України вводить до нормативного обігу категорію, яка має безліч доктринальних визначень, до того ж характерних лише для пострадянських держав, та не має нормативного значення. Йдеться про форму з довільним змістом. Нагадаємо, що у Конституції України вжито хоча й не менш невизначений (частково советський атавізм), але хоча б нормативний термін „конституційний лад“.

Слід також мати на увазі, що іноземні категорії, які більш-менш відповідають словосполученню „державний устрій“, а саме німецьке „Staatsform“ або британське – „constitutional system“, мають свої чіткі конотації.

Це не було б проблемою, якби Конституційний Суд України розтлумачив, хоча б в загальних рисах пояснив, як він, власне, розуміє словосполучення „державний устрій“. Однак він цього не зробив, і

зрозуміти, у чому полягає зв'язок між „державним устроєм“ та „ліквідацією незалежності“, неможливо.

Однак якщо застосувати метод аналогії і вкласти у вказане словосполучення той же сенс, що мають наведені вище відповідні категорії західних демократій, то виявиться, що це твердження теж не відповідає дійсності. Приміром, у Франції республіканська форма правління (входить до аналогічної „державному устрою“ категорії „*regime politique*“) не може бути предметом конституційного перегляду, а тому у випадку порушення цієї заборони можна говорити про загрозу незалежності Франції. Однак в Україні подібного роду заборон немає. Конституція України може бути змінена в будь-якій частині, але з дотриманням відповідної процедури. Тобто не завжди зміни до конституції, а саме в частині, що доктриною розуміється під „державним устроєм“ незалежно від конкретних підходів, призводить до загрози незалежності. А в Україні це правило взагалі не діє.

Фактична ліквідація незалежності може відбуватись і без зміни того, що, як правило, розуміється під „державним устроєм“. Так само справедливим є твердження, що зміна останнього не призводить до ліквідації незалежності. Від того, що Королівство Італія перетворилося в Італійську Республіку чи Веймарська республіка стала ФРН, або Україна в 1996 році перетворилась з парламентської республіки у змішану, незалежність ці держави не втратили. Тобто ніяких прямих та формальних кореляцій між зазначеними категоріями немає.

Таким чином, Конституційний Суд України не наважився дослідити у Висновку, чи існують загрози незалежності через скасування депутатського імунітету. Він звів свою позицію до невизначеного твердження. Однак якби Конституційний Суд України здійснив онтологічний аналіз категорії „імунітет“ у зв'язку з категоріями „член парламенту“ та „депутатський мандат“ або хоча б врахував власні зауваження щодо недоторканності народних депутатів України (підпункт 2.3.1 підпункту 2.3 пункту 2

мотивувальної частини), то він би дійшов абсолютно протилежних висновків щодо конституційності Висновку.

Екзистенція імунітету парламентарія пов'язана з особливостями політичного режиму в дуалістичних монархіях як реакція на зловживання суверена влади – монарха стосовно парламенту. Про це, зокрема, свідчить досвід Великої Британії XVII століття. У більш широкому сенсі виконавча влада завжди має більше можливостей фактичного впливу (в тому числі силового) на інші гілки влади. Саме тому серед інших причин представники судової влади та парламенту наділяються імунітетом, тобто спеціальним захистом.

За сучасних умов парламентаризму в функціональних демократіях багато чинників, які зумовили появу спеціального захисту для членів парламенту, вже не є актуальними, оскільки система конституційних принципів і цінностей, правова культура значною мірою нівелюють такі загрози. Однак це твердження справедливе виключно для функціональних демократій на кшталт таких, що функціонують у США, Франції, ФРН, етс. Україна не є функціональною демократією. Допоки що це формальна демократія, де демократичні процедури нерідко використовуються на шкоду демократичному правлінню, демократичні інститути мають формальний характер, система стримувань і противаг не збалансована (перевагу має виконавча влада), переважає позаконституційне правління (політичні домовленості, ігнорування приписів конституції та законів, неформальні процедури узгодження та прийняття рішень („стратегічна сімка“ Порошенка, „сім'я“ Януковича) тощо.

Саме тому по відношенню до формальної демократії України діють ті ж виклики, що і до Великої Британії XVII століття.

Проблема депутатської недоторканності в Україні штучно перенесена з площини правових сутностей та реалій політичного режиму в площину політичної доцільності. Політики демагогічно маніпулюють нею, чим в принципі вульгаризують проблему депутатського імунітету.

Звульгаризовано проблему у вузькополітичних і корпоративних цілях, тобто скасування депутатської недоторканності жодним чином не стосується тих ексцесів, які народні депутати України практикують у парламенті та за його межами. Такі практики підпадають у кращому випадку під політичну відповідальність, в гіршому – під кримінальну. Йдеться лише про гру певних політичних сил.

Стаття 157 Конституції України містить вимогу, за якою зміни неможливі, якщо вони „спрямовані на ліквідацію незалежності України“. Однак постає питання, що насправді означає ця вимога і яким чином можуть бути реалізовані такі зміни. Навряд чи хтось ризикне внести до Конституції України норму, яка прямо скасує незалежність України.

Нагадаємо, що цілком теоретичне питання наднаціонального суверенітету, пов'язаного з функціонуванням ЄС, до цього часу викликає практичні дискусії та перманентні погрози Італії або Греції вийти з цього утворення через втрату державами-членами національного суверенітету, зафіксованого в деяких національних конституціях, тобто незалежності. Велика Британія це вже зробила. Однак у цьому випадку йдеться про абсолютно інші речі. Тобто навіть натяк у конституції про можливу втрату незалежності призводить до бурхливого спротиву.

В аналізованій нормі маються на увазі дії неочевидного характеру, які можуть завдати удару по незалежності України, можуть поставити незалежність України під сумнів, можуть призвести до втрати незалежності. Тобто йдеться не скільки про суще (зафіксована втрата незалежності), скільки про евентуальне, можливе (те, що може призвести до втрати незалежності).

Парламентаризм є однією з основ будь-якого сучасного демократичного врядування. Немає жодної демократії, формальної або функціональної, де б парламент не був у центрі публічної влади.

Можна дискутувати з приводу доцільності функціонування глави держави як окремого органу, кількісних та якісних параметрів уряду. Єдине,

що не піддається сумніву, – це позиціонування суду як гаранта справедливості і парламенту як концентрованої влади народу.

Що пропонує Законопроект? Пропонується скасувати один із найбільш принципових складників парламентаризму – інститут депутатського імунітету (індемнітет частково залишається). Для держав із функціональною демократією наявність чи відсутність депутатської недоторканності є радше справою смаку. Особливості функціональних демократій, перераховані вище, унеможливають серйозні зловживання щодо членів парламенту. Інша справа – формальні демократії на кшталт української.

За умов українських реалій, у яких, як і за советських часів, зреалізовані основні постулати так званої „шантажистської держави“ (blackmail state), де суперечливе законодавство з нерідко взаємовиключаючими вимогами до суб'єктів правозастосування змушує кожного порушувати хоч якусь норму законодавства, чи не єдиним критерієм безпеки є лояльність до держави, з корумпованими та залежними від „чергової“ влади судами, депутатський імунітет має принципово інше значення для функціонування держави в цілому та парламенту зокрема, ніж для держав функціональних демократій, у яких цінність демократичного урядування та парламентаризму не ставиться під сумнів ніким, окрім маргінальних гуртків на кшталт анархістів.

В Україні проблема депутатської недоторканності має принциповий характер, насамперед, через дисбаланс системи стримувань і противаг в бік переваг виконавчої влади сукупно з главою держави. Відсутність спеціального правового захисту буде провокувати цей блок публічної влади на зловживання стосовно народних депутатів України. Таким чином, посилиться контроль як за окремими народними депутатами України, так і за парламентом у цілому. Теоретично можливий варіант, коли через провокації та затримання парламент не зможе працювати, як це на практиці було у Великій Британії XVII століття. І на цьому функціонування парламенту і форми державного правління припиняється в запроваджених Конституцією України параметрах.

То чи не є загрозою незалежності України скасування однієї зі складових парламентаризму, який, у свою чергу, є основою для функціонування держави в цілому, за умов, коли зміщується баланс стримувань і противаг, коли звичайний поліцейський – представник виконавчої влади отримує вплив на владу законодавчу, не обмежений нічим, окрім власного сумління і норм суперечливого українського законодавства? Це питання, очевидно, має риторичний характер.

Конституційний Суд України не захищає окремих народних депутатів України чи їх недоторканність. Він захищає цінності демократії, які містяться в Конституції України. І в українських реаліях спеціальний правовий захист народного депутата України, який відповідає засадам демократичного врядування, є фактором, який забезпечує такі цінності, а отже, засади незалежності України. Оскільки контрольований парламент будь-ким, окрім народу України, – це і є реальна втрата нею незалежності.

З огляду на викладені аргументи Законопроект не відповідає статті 157 Конституції України в частині загроз незалежності України.

Суддя
Конституційного
Суду України

І. Д. СЛІДЕНКО

Міжнародні акти: Резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй „Стан справ у сфері прав людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі (Україна)“ від 19 грудня 2016 року № 71/205 та від 19 грудня 2017 року № 72/190, які визнають Автономну Республіку Крим та місто Севастополь територією, тимчасово окупованою Російською Федерацією; Меморандум про взаєморозуміння та співпрацю між Міністерством з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України та Міністерством з питань внутрішньо переміщених осіб з окупованих територій, розміщення і біженців Грузії від 30 березня 2017 року.

Закони України: „Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях“ від 18.01.2018 № 2268-VIII; „Про внесення змін до деяких законів України щодо гарантій соціального захисту деяких категорій осіб із числа учасників антитерористичної операції“ від 02.02.2016 № 965-VIII; „Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України“ від 04.02.2016 № 990-VIII; „Про внесення змін до статті 7 Закону України „Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України“ щодо забезпечення права на здобуття освіти“ від 17.03.2016 № 1038-VIII; „Про внесення змін до деяких законів України щодо соціального захисту резервістів, які постраждали внаслідок участі в антитерористичній операції, та членів їх сімей“ від 12.04.2016 № 1080-VIII; „Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення права на здобуття освіти осіб, місцем проживання яких є територія проведення антитерористичної операції“ від 19.04.2016 № 1114-VIII; „Про внесення змін до Закону України „Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції“ щодо безперешкодної діяльності органів місцевого самоврядування“ від 17.05.2016 № 1365-VIII; „Про внесення змін до статті 23 Закону України „Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію“ щодо звільнення від призову на військову службу під час мобілізації близьких родичів осіб, які загинули під час безпосередньої участі в антитерористичній операції“ від 31.05.2016 № 1387-VIII; „Про внесення зміни до статті 14 Закону України „Про зайнятість населення“ щодо додаткових гарантій у сприянні працевлаштуванню учасників бойових дій, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення“ від 07.07.2016 № 1436-VIII; „Про внесення змін до Закону України „Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям“ щодо соціального захисту членів сімей учасників антитерористичної операції“ від 14.07.2016 № 1462-VIII; „Про внесення змін до деяких законів України щодо пенсійного забезпечення окремих категорій осіб із числа учасників антитерористичної операції“ від 18.10.2016 № 1683-VIII; „Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності вищих навчальних закладів, наукових установ, переміщених з тимчасово окупованої території та з населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження“ від 03.11.2016 № 1731-VIII; „Про внесення змін до деяких законів України щодо підприємств залізничного транспорту, майно яких розташоване на території проведення антитерористичної операції“ від 20.12.2016 № 1787-VIII; „Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення соціального захисту осіб, які проживають на тимчасово окупованих територіях та у населених пунктах на лінії зіткнення“ від 07.02.2017 № 1838-VIII; „Про внесення змін до Закону України „Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції“ щодо вдосконалення регулювання відносин з використання державного і комунального майна на тимчасово окупованій території України“ від 23.03.2017 № 1986-VIII; „Про внесення змін до Закону України „Про вищу освіту“ щодо забезпечення права на здобуття вищої освіти осіб, місцем проживання яких є тимчасово окупована територія України“ від 16.05.2017 № 2026-VIII; „Про внесення змін

до деяких законів України щодо створення друкованих засобів масової інформації Міністерством оборони України на час проведення антитерористичної операції“ від 18.05.2017 № 2051-VIII; „Про внесення змін до Закону України „Про гастрольні заходи в Україні“ щодо особливостей організації та проведення гастрольних заходів за участю громадян держави-агресора“ від 05.10.2017 № 2165-VIII; „Про внесення змін до Закону України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту“ щодо посилення соціального захисту учасників антитерористичної операції, учасників Революції Гідності та членів сімей загиблих таких осіб“ від 14.11.2017 № 2203-VIII; „Про внесення змін до деяких законів України щодо тимчасових дозволів на мовлення в зоні проведення антитерористичної операції та прикордонних районах України“ від 07.12.2017 № 2244-VIII; „Про внесення змін до Закону України „Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції“ щодо відновлення можливостей розвитку малого та середнього бізнесу з використанням позикового фінансування на території проведення антитерористичної операції“ від 21.12.2017 № 2266-VIII.

Постанови Верховної Ради України: „Про внесення зміни до Постанови Верховної Ради України „Про забезпечення належним медичним обслуговуванням військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу, які зазнали поранення, контузії чи іншого ушкодження здоров'я під час проведення антитерористичної операції на сході України“ від 02.02.2016 № 966-VIII; „Про Звернення Верховної Ради України до парламентів іноземних держав, парламентських асамблей міжнародних організацій щодо засудження триваючої агресії Російської Федерації проти України“ від 18.02.2016 № 1014-VIII; „Про проведення парламентських слухань на тему: „Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь: проблемні питання, шляхи, методи та способи“ від 17.03.2016 № 1034-VIII; „Про Рекомендації парламентських слухань на тему: „Стан дотримання прав внутрішньо переміщених осіб та громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території України та на тимчасово неконтрольованій території в зоні проведення антитерористичної операції“ від 31.03.2016 № 1074-VIII; „Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, Міжпарламентського союзу, світових лідерів та всіх членів міжнародного співтовариства щодо засудження порушень прав і свобод кримськотатарського народу в частині заборони окупаційною владою РФ на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя Меджлісу кримськотатарського народу та визнання його екстремістською організацією“ від 31.03.2016 № 1068-VIII; „Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Закону України „Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції“ щодо безперешкодної діяльності органів місцевого самоврядування“ від 12.04.2016 № 1082-VIII; „Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо пенсійного забезпечення окремих категорій осіб із числа учасників антитерористичної операції“ від 19.04.2016 № 1111-VIII; „Про проведення парламентських слухань на тему: „Державні гарантії соціального захисту учасників антитерористичної операції, Революції Гідності та членів їхніх родин: стан і перспективи“ від 14.07.2016 № 1470-VIII; „Про Звернення Верховної Ради України до парламентів іноземних держав, парламентських асамблей та міжнародних організацій щодо проведення незаконних виборів до Державної Думи Російської Федерації на території тимчасово окупованих Автономної Республіки Крим та міста Севастополь“ від 08.09.2016 № 1502-VIII; „Про Рекомендації парламентських слухань на тему: „Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь: проблемні питання, шляхи, методи та способи“ від 22.09.2016 № 1602-VIII; „Про Звернення Верховної Ради України до парламентів іноземних держав та міжнародних організацій щодо засудження ескалації збройної агресії Російської Федерації проти України“ від 07.02.2017 № 1837-VIII; „Про

Рекомендації парламентських слухань на тему: „Державні гарантії соціального захисту учасників антитерористичної операції, Революції Гідності та членів їхніх родин: стан і перспективи“ від 09.02.2017 № 1843-VIII; „Про Звернення Верховної Ради України до міжнародного співтовариства у зв'язку з підготовкою незаконних виборів Президента Російської Федерації на тимчасово окупованій частині території України – в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі“ від 01.03.2018 № 2310-VIII; „Про Звернення Верховної Ради України до парламентів іноземних держав та парламентських асамблей міжнародних організацій щодо засудження політичних репресій Російської Федерації проти громадян України внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України та звільнення політичних в'язнів – громадян України“ від 01.03.2018 № 2312-VIII; „Про комплекс невідкладних заходів щодо практичної реалізації міжнародно-правової відповідальності Російської Федерації за збройну агресію проти України“ від 20.03.2018 № 2356-VIII; „Про Заяву Верховної Ради України щодо невизнання Україною легітимності виборів Президента Російської Федерації на тимчасово окупованих територіях України – Автономній Республіці Крим та місті Севастополі“ від 22.03.2018 № 2371-VIII.

Укази Президента України: „Про відзнаку Президента України „За участь в антитерористичній операції“ від 17.02.2016 № 53/2016; „Про відзнаку Президента України „За гуманітарну участь в антитерористичній операції“ від 17.02.2016 № 54/2016; „Про Уповноваженого Президента України з питань реабілітації учасників операції, які одержали поранення, контузію, каліцтво або інше захворювання під час участі в антитерористичній операції“ від 01.12.2016 № 536/2016; „Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 26 січня 2018 року „Про додаткові заходи щодо протидії інформаційній агресії Російської Федерації“ від 09.02.2018 № 25/2018; „Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 квітня 2018 року „Про широкомасштабну антитерористичну операцію в Донецькій та Луганській областях“ від 30.04.2018 № 116/2018; „Про підтримку розвитку системи спортивної реабілітації учасників бойових дій, які брали участь в антитерористичній операції, у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях“ від 12.05.2018 № 123/2018.

Постанови Кабінету Міністрів України: „Про забезпечення пально-мастильними матеріалами та продуктами харчування суб'єктів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом в районі проведення антитерористичної операції“ від 03.02.2016 № 54; „Про утворення Міжвідомчого координаційного центру соціально-трудової реабілітації учасників антитерористичної операції, які одержали поранення, контузію, каліцтво або інше захворювання під час участі в антитерористичній операції“ від 02.03.2016 № 143; „Питання діяльності Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб“ від 20.04.2016 № 299; „Деякі питання Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб“ від 8 червня 2016 р. № 376; „Про погодження реорганізації територіальних органів Державної служби у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції“ від 22.07.2016 № 452; „Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на забезпечення постраждалих учасників антитерористичної операції санаторно-курортним лікуванням“ від 08.08.2016 № 510; „Про затвердження Порядку виплати грошової компенсації вартості проїзду учасників антитерористичної операції та постраждалих учасників Революції Гідності до суб'єктів надання послуг для проходження психологічної реабілітації та назад“ від 23.08.2016 № 528; „Про внесення змін до Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення“ від 08.09.2016 № 602; „Про затвердження переліку товарів, виконаних робіт, наданих послуг за кодами згідно з Державним класифікатором продукції та послуг ДК 016:2010, вартість яких на період проведення антитерористичної

операції включається до інших витрат звичайної діяльності або на вартість яких не проводиться коригування фінансового результату до оподаткування“ від 26.10.2016 № 758; „Деякі питання виконання військово-адміністративних функцій органами військового управління на тимчасово окупованій території України“ від 07.12.2016 № 906; „Деякі питання Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб“ від 14.12.2016 № 959; „Про затвердження Порядку переміщення товарів до району або з району проведення антитерористичної операції“ від 01.03.2017 № 99; „Деякі питання видачі (відмови у видачі, анулювання) дозволу на ввезення видавничої продукції, що має походження або виготовлена та/або ввозиться з території держави-агресора, тимчасово окупованої території України“ від 05.04.2017 № 262; „Про затвердження Порядку вилучення з обігу видавничої продукції, що має походження або виготовлена та/або ввозиться з території держави-агресора, тимчасово окупованої території України та розповсюджується на території України без відповідного дозволу“ від 05.04.2017 № 235; „Про затвердження Порядку організації соціальної та професійної адаптації учасників антитерористичної операції та постраждалих учасників Революції Гідності“ від 21.06.2017 № 432; „Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів із психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції та постраждалих учасників Революції Гідності“ від 12.07.2017 № 497; „Про внесення змін до Порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї“ від 19.07.2017 № 544; „Про внесення змін до переліку державних вищих навчальних закладів, переміщених з району проведення антитерористичної операції“ від 09.08.2017 № 587; „Про внесення зміни до Порядку переміщення товарів до району або з району проведення антитерористичної операції“ від 18.08.2017 № 623; „Про внесення змін до пункту 2 додатка до Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року“ від 20.12.2017 № 1090; „Про затвердження Порядку проведення психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції та постраждалих учасників Революції Гідності“ від 27.12.2017 № 1057; „Про затвердження Порядку застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил під час виконання ними завдань у районі проведення антитерористичної операції у мирний час“ від 14.02.2018 № 68; „Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на здійснення заходів щодо захисту і забезпечення прав та інтересів осіб, позбавлених особистої свободи внаслідок дій незаконних збройних формувань та/або органів влади Російської Федерації на окремих територіях Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень, та тимчасово окупованій території України, а також підтримки зазначених осіб та членів їх сімей“ від 18.04.2018 № 328; „Про затвердження переліку матеріально-технічних засобів для підрозділів Державної фіскальної служби, які залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях (антитерористичної операції)“ від 16.05.2018 № 368; „Про внесення змін до Положення про Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України“ від 23.05.2018 № 412.

Розпорядження Кабінету Міністрів України: „Про виділення коштів для надання одноразової грошової допомоги членам сім'ї волонтера, який загинув під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції“ від 11.02.2016 № 149-р; „Про виділення коштів для надання одноразової грошової допомоги членам сім'ї волонтерів, які загинули під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції“ від 8 червня 2016 р. № 421-р; „Про утворення територіальних органів Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо

переміщених осіб“ від 13.07.2016 № 495-р; „Про виділення коштів для надання одноразової грошової допомоги членам сімей волонтерів, які загинули (померли), та волонтеру, якому встановлено інвалідність внаслідок поранення, отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції“ від 23.08.2016 № 600-р; „Про затвердження розподілу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво (придбання) житла для сімей загиблих військовослужбовців, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, а також для інвалідів I-II групи з числа військовослужбовців, які брали участь у зазначеній операції, та потребують поліпшення житлових умов, на 2016 рік“ від 26.10.2016 № 773-р; „Про перерозподіл обсягу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво (придбання) житла для сімей загиблих військовослужбовців, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, а також для інвалідів I-II групи з числа військовослужбовців, які брали участь у зазначеній операції, та потребують поліпшення житлових умов, у 2016 році“ від 21.12.2016 № 978-р; „Про виділення коштів для надання одноразової грошової допомоги членам сімей осіб, які загинули (померли) під час участі в антитерористичній операції, та особам, які отримали інвалідність під час участі в зазначеній операції“ від 21.12.2016 № 989-р; „Про виділення коштів для надання одноразової грошової допомоги члену сім'ї волонтера, який загинув під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції“ від 21.12.2016 № 1011-р; „Про виділення коштів для надання одноразової грошової допомоги членам сімей осіб, які загинули (померли) під час участі в антитерористичній операції, та особам, які отримали інвалідність під час участі в зазначеній операції“ від 08.02.2017 № 84-р; „Про розподіл субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей загиблих осіб, визначених абзацами 5-8 пункту 1 статті 10, а також для осіб з інвалідністю I-II групи, визначених пунктами 11-14 частини другої статті 7 Закону України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту“, та осіб, які втратили функціональні можливості нижніх кінцівок, інвалідність яких настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, та потребують поліпшення житлових умов, на 2017 рік“ від 16.03.2017 № 167-р; „Деякі питання медичного забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та поліцейських, які беруть участь в антитерористичній операції та здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях“ від 24.05.2017 № 352-р; „Про виділення коштів для надання одноразової грошової допомоги членам сімей осіб, які загинули (померли) під час участі в антитерористичній операції, та особам, які отримали інвалідність під час участі в зазначеній операції“ від 12.04.2017 № 256-р; „Про виділення коштів для надання одноразової грошової допомоги членам сімей осіб, які загинули (померли) під час участі в антитерористичній операції, та особам, які отримали інвалідність під час участі в зазначеній операції“ від 31.05.2017 № 362-р; „Про розподіл субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей загиблих осіб, визначених абзацами 5-8 пункту 1 статті 10, а також для осіб з інвалідністю I-II групи, визначених пунктами 11-14 частини другої статті 7 Закону України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту“, та осіб, які втратили функціональні можливості нижніх кінцівок, інвалідність яких настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, та потребують поліпшення житлових умов, на 2017 рік“ від 07.06.2017 № 375-р; „Про виділення коштів для надання одноразової грошової допомоги членам сімей осіб, які загинули (померли) під час участі в антитерористичній операції, та особам, які отримали інвалідність під час участі в зазначеній операції“ від 04.07.2017 № 440-р; „Про схвалення Концепції Державної цільової програми з фізичної, медичної, психологічної реабілітації і

соціальної та професійної реабілітації учасників антитерористичної операції на період до 2022 року“ від 12.07.2017 № 475-р; „Про розподіл субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей загиблих осіб, визначених абзацами п'ятим – восьмим пункту 1 статті 10, а також для осіб з інвалідністю I-II групи, визначених пунктами 11-14 частини другої статті 7 Закону України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту“, та осіб, які втратили функціональні можливості нижніх кінцівок, інвалідність яких настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, та потребують поліпшення житлових умов, на 2017 рік“ від 27.09.2017 № 673-р; „Про виділення коштів для надання одноразової грошової допомоги членам сімей осіб, які загинули (померли) під час участі в антитерористичній операції, та особам, які отримали інвалідність під час участі в зазначеній операції“ від 04.10.2017 № 696-р; „Про виділення коштів для надання одноразової грошової допомоги членам сімей осіб, які загинули (померли) під час участі в антитерористичній операції, та особам, які отримали інвалідність під час участі в зазначеній операції“ від 20.12.2017 № 965-р; „Про виділення коштів для надання одноразової грошової допомоги членам сім'ї особи, яка загинула (померла) під час участі в антитерористичній операції“ від 07.02.2018 № 82-р; „Про затвердження плану заходів, спрямованих на реалізацію деяких засад державної внутрішньої політики щодо тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя“ від 28.03.2018 № 218-р; „Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, в яких шляхом наземного ефірного аналогового та/або цифрового мовлення поширюються програми держави-агресора та може здійснюватися тимчасове мовлення з використанням радіочастотного ресурсу України, в тому числі аналогове мовлення, на підставі дозволу, виданого Національною радою з питань телебачення і радіомовлення“ від 10.05.2018 № 309-р; „Про розподіл субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей загиблих осіб, визначених абзацами 5-8 пункту 1 статті 10 Закону України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту“, для осіб з інвалідністю I-II групи, яка настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, визначених пунктами 11-14 частини другої статті 7 Закону України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту“, та які потребують поліпшення житлових умов, на 2018 рік“ від 16.05.2018 № 327-р.

Наказ Генеральної прокуратури України: „Про затвердження Порядку виплати військовослужбовцям військових прокуратур винагороди за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду“ від 06.06.2016 № 198.

Накази Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України: „Про затвердження Порядку особистого прийому громадян у Міністерстві з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України“ від 02.03.2017 № 30; „Про внесення змін до наказу Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України від 24 березня 2017 року № 39“ від 11.04.2017 № 45.

Накази Міністерства внутрішніх справ України: „Про затвердження Порядку роботи з повідомленнями громадян, що надійшли на „телефон довіри“ Управління у справах учасників антитерористичної операції Міністерства внутрішніх справ України“ від 22.02.2016 № 118; „Про затвердження Інструкції про порядок та розміри виплати винагороди військовослужбовцям Національної гвардії України в особливий період та під час проведення антитерористичних операцій“ від 02.03.2016 № 148; „Про затвердження Інструкції про порядок та розміри виплати винагороди військовослужбовцям Державної прикордонної служби України, розвідувального органу Адміністрації Державної

прикордонної служби України за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду“ від 18.03.2016 № 188; „Про затвердження Інструкції про розміри та умови виплати винагороди поліцейським в особливий період та під час проведення антитерористичних операцій“ від 06.04.2016 № 259; „Про затвердження Інструкції про порядок та умови виплати винагороди особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту за безпосередню участь в антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду“ від 17.05.2016 № 385; „Про затвердження Змін до Інструкції про порядок та розміри виплати винагороди військовослужбовцям Державної прикордонної служби України, розвідувального органу Адміністрації Державної прикордонної служби України за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду“ від 29.01.2017 № 49; „Про затвердження Змін до Інструкції про порядок та розміри виплати винагороди військовослужбовцям Національної гвардії України в особливий період та під час проведення антитерористичних операцій“ від 24.02.2017 № 156; „Про затвердження Змін до Інструкції про порядок та розміри виплати винагороди військовослужбовцям Державної прикордонної служби України, розвідувального органу Адміністрації Державної прикордонної служби України за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду“ від 13.06.2017 № 495; „НОРМА № 11 належності однострою поліцейських, які залучені до проведення антитерористичної операції або безпосередньо виконують завдання із забезпечення публічної безпеки і порядку, боротьби із злочинністю, забезпечення безпеки дорожнього руху в районі її проведення“, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 22.06.2016 № 530; „Про затвердження Порядку дій уповноважених службових осіб Державної прикордонної служби України в разі виявлення в пунктах пропуску через державний кордон України та контрольних пунктах в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї осіб, стосовно яких надано доручення, та порядку взаємодії органів охорони державного кордону з уповноваженими державними органами, які надали доручення“ від 23.06.2017 № 535; „Про затвердження Інструкції про особливості зберігання стрілецької зброї, боєприпасів та ручних гранат у підрозділах Державної прикордонної служби України, які виконують завдання на території проведення антитерористичної операції та на адміністративній межі з тимчасово окупованою територією Автономної Республіки Крим“ від 10.07.2017 № 581; „Про затвердження Порядку перевірки автомобільних транспортних засобів, які перетинають державний кордон України або адміністративний кордон між Херсонською областю і тимчасово окупованою територією Автономної Республіки Крим, з метою виявлення викрадених“ від 23.08.2017 № 725; „Про внесення змін до Інструкції про порядок та розміри виплати винагороди військовослужбовцям Національної гвардії України в особливий період та під час проведення антитерористичних операцій“ від 31.08.2017 № 740; „Про внесення змін до Інструкції про порядок та розміри виплати винагороди військовослужбовцям Національної гвардії України в особливий період та під час проведення антитерористичних операцій“ від 22.12.2017 № 1062.

Накази Міністерства юстиції України: „Про врегулювання відносин, пов'язаних з контролем за організацією роботи нотаріусів на тимчасово окупованій території України“ від 03.06.2016 № 1591/5; „Про врегулювання відносин, пов'язаних з державною реєстрацією речових прав на нерухоме майно, що розташоване на тимчасово окупованій території України“ від 28.03.2016 № 898/5.

Накази Міністерства освіти і науки України: „Про затвердження Порядку проходження атестації для визнання здобутих кваліфікацій, результатів навчання та періодів навчання в системі вищої освіти, здобутих на тимчасово окупованій території України після 20 лютого 2014 року“ від 19.05.2016 № 537; „Про затвердження Порядку прийому для здобуття вищої та професійно-технічної освіти осіб, які проживають на

тимчасово окупованій території України“ від 24.05.2016 № 560; „Про затвердження Порядку прийому для здобуття вищої та професійно-технічної освіти осіб, місцем проживання яких є територія проведення антитерористичної операції (на період її проведення)“ від 21.06.2016 № 697.

Накази Міністерства оборони України: „Про затвердження Інструкції про порядок та розміри виплати винагороди військовослужбовцям Збройних Сил України за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду“ від 10.02.2016 № 67; „Про затвердження Зміни до Інструкції про порядок та розміри виплати винагороди військовослужбовцям Збройних Сил України за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду“ від 28.01.2017 № 59; „Про затвердження Зміни до Інструкції про порядок та розміри виплати винагороди військовослужбовцям Збройних Сил України за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду“ від 06.05.2017 № 258; „Про затвердження Змін до Інструкції про порядок та розміри виплати винагороди військовослужбовцям Збройних Сил України за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду“ від 06.09.2017 № 467.

Накази Міністерства соціальної політики України: „Про затвердження Положення про експертну групу з розгляду документів щодо протезування та/або ортезування учасників антитерористичної операції, які втратили функціональні можливості кінцівок“ від 25.03.2016 № 286; „Про затвердження Граничних цін на вироби підвищеної функціональності за новітніми технологіями для учасників антитерористичної операції, які втратили функціональні можливості кінцівок“ від 25.05.2016 № 557; „Розмір фактичних витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитами на інформацію, розпорядником якої є Державна служба України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції“ від 17.08.2016 № 906; „Про затвердження акта обстеження матеріально-побутових умов членів сімей загиблих військовослужбовців, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, а також інвалідів I-II груп із числа військовослужбовців, які брали участь у зазначеній операції та потребують поліпшення житлових умов“ від 11.11.2016 № 1318; „Про внесення змін до Положення про експертну групу з розгляду документів щодо протезування та/або ортезування учасників антитерористичної операції, які втратили функціональні можливості кінцівок“ від 23.03.2017 № 462; „Про затвердження Порядку призначення технічних засобів реабілітації відповідно до функціональних можливостей особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю, постраждалого внаслідок антитерористичної операції“ від 11.04.2017 № 602; „Про внесення змін до Граничних цін на вироби підвищеної функціональності за новітніми технологіями для учасників антитерористичної операції, які втратили функціональні можливості кінцівок“ від 24.07.2017 № 1192; „Про встановлення граничної вартості послуг із психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції та постраждалих учасників Революції Гідності у 2018 році“ від 26.04.2018 № 591.

Накази Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України: „Про затвердження Порядку виплати військовослужбовцям Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України винагороди за безпосередню участь в антитерористичній операції“ від 14.03.2016 № 205; „Про внесення змін до Порядку виплати військовослужбовцям Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України винагороди за безпосередню участь в антитерористичній операції“ від 27.12.2017 № 725.

Наказ Міністерства інфраструктури України: „Про затвердження Інструкції про порядок та розміри виплати винагороди військовослужбовцям Державної спеціальної служби транспорту за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду“ від 18.07.2016 № 243.

Наказ Держкомтелерадіо України: „Про затвердження Положення про Реєстр видавничої продукції держави-агресора, дозволеної до ввезення та розповсюдження на території України“ від 27.04.2017 № 73.

Наказ Управління державної охорони України: „Про затвердження Порядку виплати винагороди військовослужбовцям Управління державної охорони України за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду“ від 11.07.2016 № 201.

Наказ Служби безпеки України: „Про затвердження Порядку виплати винагороди за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду“ від 09.03.2016 № 115.

Наказ Міністерства оборони України, Міністерства охорони здоров'я України: „Про визначення механізму надання вторинної (спеціалізованої) і третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги військовослужбовцям, які беруть участь в антитерористичній операції“ від 07.02.2018 № 49/180.

Наказ Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: „Про затвердження Переліку товарів та продукції, дозволених для переміщення на тимчасово неконтрольовану територію та з тимчасово неконтрольованої території у районі проведення антитерористичної операції“ 13.03.2017 № 34/357.

Наказ Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України, Служби безпеки України: „Про затвердження Інструкції з пошуку та транспортування тіл (останків) загиблих, померлих (зниклих безвісти) під час проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей“ від 10.04.2017 № 208/302/381/204.

Наказ Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України: „Про затвердження Порядку розрахунків за отримані пально-мастильні матеріали та харчові продукти між суб'єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом в районі проведення антитерористичної операції“ від 17.12.2016 № 696/670/791.

Наказ Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України: „Про затвердження Положення про Об'єднаний центр з координації пошуку, звільнення незаконно позбавлених волі осіб, заручників та встановлення місцезнаходження безвісти зниклих в районі проведення антитерористичної операції“ від 19.05.2016 № 237/267/388.